dubrovacki vjesnik | 28.06.2014. | 3308 | www.dubrovacki.hr

NEPOZNATA SUDBINA KOSTIJU IZ PODZEMLJA KATEDRALE

U mračnom kutu potkrovlja Katedrale 40 vreća kostiju čeka premještaj

Piše: Ahmet Kalajdžić
Foto: Krešo Tadić, Institut za povijest umjetnosti Zagreb

U arheološkim istraživanjima dubrovačke Katedrale nakon potresa 1979. pronađene su brojne ljudske kosti koje su u 40 vreća do danas pohranjene u potkrovlju prvostolnice, napuštene i znanstveno neobrađene. Ovih dana teolog Petar Marija Radelj apelirao je na Grad Dubrovnik i Društvo prijatelja dubrovačke starine da se pobrinu za trajan smještaj posrmrtnih ostataka katolika i podložnika Dubrovačke Republike koji su prema tadašnjim običajima pokapani u Katedrali.

Radelj smatra da kosti trebaju ostati u Katedrali, pokopane u podzemlju stolne crkve, umjesto u kosturnici na Boninovu kako to predlažu konzervatori. Ni Zavod za obnovu Dubrovnika ne predviđa njihov povrat u kriptu.

Stoljetni počinak

- Kosti su posmrtni ostaci ljudi, baština u širem smislu, a ne formalno kulturno dobro. Ako nisu registrirano kulturno dobro, zašto se konzervatori njima bave? Ako jesu, kako se o njima skrbe bacajući ih u neobilježenu kosturnicu? - negoduje Radelj pitajući se komu i zašto smetaju kosti koje su istraživači Katedrale Josip Stošić i Ivica Žile pohranili u južno potkrovlje, uvjereni da će ih se nakon znanstvene obrade i uređenja podzemlja prvostolnice vratiti na mjesto stoljetnoga počinka. - - Kosti su još u spremištu iznad lijevoga bočnoga broda stolne crkve. Uz pijetet i dobru volju, u podzemlju Katedrale ima dosta mjesta za grobnicu ili sarkofag koje će posjetitelji obilaziti. Protivim se ometanju mira predaka i premještanju kostiju izvan zidina Grada – ponavlja Radelj.

Glasnogovornica Dubrovačke biskupije Angelina Tadić ističe da Biskupija traži najbolje rješenje za dostojno zbrinjavanje posmrtnih ostataka pokopanih u Katedrali i da, s obzirom na zatečeno stanje, razgovaraju s konzervatorima i odgovornima za obnovu Katedrale kako bi smještaj riješili na najbolji mogući način.

Pročelnica dubrovačkoga Konzervatorskog odjela Žana Baća kaže da je zbog iznimnih otkrića ispod Katedrale i Buniće-ve poljane za istraživanja 1981-88. dogovoreno osnivanje podzemnog muzeja s predstavljanjem nalaza, te je Zavod za obnovu počeo izradu idejnog projekta:

Glasnogovornica naše Biskupije Angelina Tadić ističe da Biskupija traži najbolje rješenje za dostojanstveno postupanje s posmrtnim ostacima predaka pokopanih u Katedrali, te da razgovaraju s konzervatorima i odgovornima za obnovu Katedrale kako bi problem riješili

40
vreća kostiju čeka na skrb

10
grobnica otkriveno

100
grobova istraženo

Izgradnja kosturnice

- Istraživanja je vodio zagrebački Institut za povijest umjetnosti u suradnji s našim Konzervatorskim odjelom. Projekt je prekinuo Domovinski rat, ali je u skladu sa smjernicama istraživača dovršen 2009.. Uz više vrijednih nalaza, otkriveno je groblje kojeg vremenski dijelimo u tri faze vezane za izmjenu sakralnih objekata. Istraženo je stotinjak grobova s više od 400 pokojnika. Desetak je grobnica služilo kao kosturnica s 50 do 80 pokojnika, što je u skučenim urbanim sredinama i grobljima dugog trajanja od kasnog srednjeg vijeka bilo uobičajeno. Zbog mnogo kostiju i plana da se nalazi ispod Katedrale ne zatrpaju, pala je odluka o gradnji posebne kosturnice na Boninovu, a Zavod 1985. financira projekt izgradnje kosturnice gdje su kosti pohranjene uz blagoslov Biskupije – ističe Baća. Dodaje kako je izuzetak dio sačuvanih grobnih cjelina izdvojenih za posebne znanstvene analize, te su sa svim pokretnim arheonalazima na kraju istraživanja kosti smještene u južno potkrovlje Katedrale za obradu uz znanstveni kriterij kada to omoguće financijska sredstva. To su isključivo grobovi iz najstarije faze, prve bizantske bazilike.

- Kosti iz arheoloških istraživanja su po Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara arheonalazi i podliježu utvrđenim metodama istraživanja. Unatoč tomu, znanstvena uporaba termina „osteološki materijal“ nimalo ne umanjuje poštovanje prema pokojnicima te Konzervatorski odjel iz tih razloga, i stoga što je dio građe u neprimjerenom stanju u potkrovlju, od 2012. traži da se te kosti konačno dostojno sahrane - kaže Baća.

- Projekt podzemne muzejske etaže iz 80-ih godina ne predviđa vraćanje kostiju u podzemlje Katedrale, niti za to ima uvjeta. Uzidani u južni zid bizantske bazilike, koji ni po uređenju podzemlja neće biti dostupni široj javnosti, u podzemlju su sačuvani samo grob biskupa Gerarda i grob u arkosoliju, ispod Buniće-ve poljane. Projekt i postojeću grobnicu u sakristiji prenamjenjuje u dio trase šetnice podzemnog muzeja. Prema pravilima struke, kosti pokojnika treba vratiti na mjesto ukopa, ali je prema istraživanjima prije 30 godina prezentacija sakralne arhitekture prioritet projekta kojeg su odobrili Biskupija i nadležne službe. U budućnosti svakako treba preispitati sve odluke što su pridonijele „desakralizaciji“ i u sklopu suradnje Biskupije kao vlasnika i skrbnika sa svim nadležnim institucijama pronaći kvalitetno trajno rješenje - kaže glavna dubrovačka konzervatorica.

Unatoč dovršenom idejnom projektu, konačna riječ o budućem izgledu podzemlja Katedrale još uvijek nije izrečena.

RIJEČ PATOLOGA

Zakonski mnogo toga neriješeno

- Zakonski je teško reći kada ljudske kosti prestaju biti tjelesni ostatak i postaju arheološki materijal i kulturno blago, kojima postupak reguliraju drugi zakoni. Postupci s kostima su dvojbeni: iskustvo govori da se grobnice nađene za građevinskih radova na manjim objektima ne prijavljuju već zatrpavaju ili završavaju na smetlištu, inače bi investitor trebao osigurati istraživanje - kaže sudski vještak patolog dr. Igor Borić.

U MRAČNOM KUTU POTKROVLJA KATEDRALE 40 VREĆA KOSTIJU ČEKA PREMJEŠTAJ (2)

Veliki je broj pitanja koja čekaju odgovor

Drago mi je da je Dubrovački 28. lipnja na str. 40 prihvatio ovu važnu temu o našoj uljudbi. Ni nakon 30 godina od arheoloških istraživanja nisu dostupne prave informacije, a više prenesenih tvrdnji pročelnice dubrovačkih konzervatora je netočno ili nepotpuno. Izjava gđe Baća zavarala je urednika da stavi naslov „U mračnom kutu potkrovlja Katedrale 40 vreća kostiju čeka premještaj“. No, prema „Izvještaju Konzervatorskoga odjela u Dubrovniku o obavljenom pregledu osteološkoga materijala u južnom potkrovlju Katedrale“ od 12. srpnja 2012., koji je sastavila Marta Perkić, dipl. arheolog, konzervator za arheološku baštinu, a odobrila pročelnica Žana Baća, u južnom su potkrovlju prvostolnice pohranjene ukupno 42 vreće otkopanih ljudskih kostiju.

A GDJE VAM JE SUNCE?

Pročelnica Baća ističe da su u potkrovlju ostale kosti „isključivo iz grobova najranije faze, prve bizantske bazilike“. To znači da je riječ o kostima Dubrovčana koji su preminuli između 550. i 1132. godine, odnosno da su to kosti utemeljitelja Grada. Ponosni bi ljudi svima pokazivali njihov grob i kitili ga cvijećem jer su osnovali Grad slobode, satkan od sunca i kamena. Zar doista više ni dubrovački konzervatori ne cijene baštinu? Zašto žele izvan zidina iznijeti posmrtne ostatke onih koji su ih započeli graditi?

Što znači da znanstvena obrada tih kostiju čeka „financijska sredstva“? I to već 30 godina? U kojem je godišnjem ili srednjoročnom planu bila ili će biti planirana ta obrada? Gdje su natječaj i troškovnik? Zašto se za to nikad nije tražilo novac od Grada, Društva prijatelja, pokrovitelja ili građana?

Grobnica koja 80-ih godina nije otvarana i koju ni ne treba ni otvarati jest ona dubrovačkoga nadbiskupa, a ne biskupa, Gerarda kako je netočno navedeno. On je umro 1132. godine i prvi je pokopan u romaničku katedralu. Dubrovnik je od 999. do 1830. bio nadbiskupija i metropolija, a na čelu Dubrovačke Crkve bili su nadbiskupi.

Zašto prof. Baća kaže da je projekt uređenja katedralnoga podzemlja „prekinuo Domovinski rat“? Ima li kakav dokaz za tu tvrdnju ili je to još jedno od poslovičnih izvlačenja? Nije mi poznato da se na tom išta radilo 1990. i 1991.

Što neki konzervatori misle pod rečenicom da „nema uvjeta za vraćanje kostiju u podzemlje Katedrale“? Nema dobre volje, ili?

Prema kojem su članku Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ljudske kosti iz arheoloških istraživanja – arheološki nalazi? I jesu li kulturno dobro ili nisu? Ako jesu, neka pokažu rješenje, a ako nisu, neka pokažu paragraf kojim su ovlašteni tražiti njihov prijenos na Boninovo.

Tko je, kad i zašto odlučio da se kosti otkopane iz Katedrale prevezu na gradsko groblje? Gdje je dokaz da su kosti preseljene uz suglasnost Dubrovačke biskupije? Neka se objave te isprave!

Gdje je točno ta „posebna kosturnica“ u koju su prebačene kosti iz Katedrale? Na Velikom groblju na Boninovu postoje tri kosturnice, ali sve „zajedničke“, tj. za redovite prekope grobova radi dodjele novim korisnicima, a ni jedna „posebna“ za kosti iz Katedrale.

Zašto mjesto polaganja tih prenesenih kostiju do danas nije obilježeno?

Tko je i kad točno sastavio „projekt podzemne muzejske etaže iz 80-godina“ o kojem govori gđa Baća, nakon što je dva stupca prije rekla da je projekt dovršen 2009.? Koji točno „projekt i postojeću grobnicu u sakristiji prenamjenjuje u dio trase šetnice podzemnog muzeja“? Planira li se ekshumirati i grob biskupa Severina Perneka iz sakristije? Kad je održana javna rasprava o svim tim projektima i s njima upoznati Dubrovčani?

Petar Marija Radelj